

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ

PAŽYMA

DĖL VAIKŲ IŠLAIKYMO IŠMOKŲ ĮSTATYMO 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-209 (TAP-21-681 (2), 21-23098(3))

2021-09-22 Nr. NV-2292

Vilnius

Projekto rengėjas – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM).

Projekto tikslas – pateikti Vyriausybės išvadą (pritarti) Seimo narių grupės (L.Nagienės, T.Tomilino, L.Kukuraičio, R.Baškienės) siūlymams (nuo 2021-07-01):

- Sudaryti galimybę kreiptis dėl vaiko išlaikymo išmokų ir vyresniems nei 18 m. asmenims, kuriems iki 18 m. buvo nustatytas neįgalumas ir kuriems yra priteistas išlaikymas.
- Panaikinti vaiko išlaikymo išmokos mokėjimo sąlygą – nuolat vaikui ir pareiškėjui gyventi Lietuvoje, bei šio mokėjimo nutraukimo pagrindą – vaiko ar pareiškėjo išvykimą gyventi į kitą valstybę (užtikrinant Konstitucinio Teismo nutarimo įgyvendinimą).
- Siekiant išvengti galimo piktnaudžiavimo, nustatyti pareiškėjui prievolę, kreipiantis išmokos pateikti antstolio, vykdančio teismo nustatyto išlaikymo išieškojimą, pažymą, patvirtinančią, kad vaikas negauna išlaikymo.
- Nustatyti, kad jei mirusio skolininko turtą paveldi skolininko vaikai, kuriems ir buvo mokamos išmokos, likęs skolininko įsiskolinimas nėra išieškomas.
- Nustatyti, kad jei dėl nutrauktos (ne tik mirus pareiškėjui, bet ir apribojus tėvų valdžią, vaikui nustačius globą (rūpybą) ir kt.) išmokos atnaujinimo kreipėsi naujas pareiškėjas, išmoka būtų mokama ir už praėjusį laikotarpį, už kurį ji nebuvo išmokėta ankstesniam pareiškėjui, bet ne daugiau kaip už 6 mėn.
- Atsisakyti priskaičiuotų delspinigių iš skolininko išieškojimo ir kt.

Dabartinė situacija:

Pagal Vaikų išlaikymo išmokų įstatymą vaikas (taip pat vyresnis nei 18 m. nedarbingas asmuo, kuriam iki 18 m. buvo nustatytas neįgalumas), kuriam teismo sprendimu ar pagal teismo patvirtintą vaiko išlaikymo sutartį skolininkas (vienas iš tėvų) nemoka priteistos vaiko išlaikymo sumos, turi teisę į vaikų išlaikymo išmoką. Išmoka skiriama jei: vaikas ilgiau kaip 1 mėn. negauna ar gauna tik dalį vaiko išlaikymo lėšų; vaikas ir besikreipiantis išmokos asmuo (pareiškėjas) yra Lietuvos Respublikos pilietis, asmuo be pilietybės ar užsienietis, nuolat gyvenantis Lietuvoje. Išmokos mokėjimas nutraukiamas, jos gavėjams išvykus gyventi į kitą valstybę.

Kreiptis dėl išmokos gali vienas iš tėvų, su kuriuo teismo sprendimu ar tėvų sutarimu nustatyta vaiko gyvenamoji vieta arba vaiko globėjas (pats neįgalus, vyresnis nei 18 m. asmuo, kreiptis negali).

Išmokas administruoja ir skiria Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba (Sodra). Išmokos finansuojamos iš valstybės biudžeto lėšų.

Sodra skiria ir moka išmokas, lygias teismo nustatytam vaiko išlaikymo lėšų dydžiui, ar šio dydžio ir skolininko mokamos sumos skirtumą, bet ne daugiau kaip 1,8 BSI dydžio (72 eurai) vaikui per mėn.

Vaikų išlaikymo išmokas vidutiniškai per mėn. gauna apie 21 tūkst. asmenų, iš valstybės biudžeto skiriama (2020 m.) apie 16,6 mln. eurų. Iš skolininkų per 2020 m. išieškota apie 3,9 mln. eurų išlaikymo išmokų sumų bei permokų.

Konstitucinis Teismas 2019-11-08 nutarimu „Dėl Vaikų išlaikymo fondo įstatymo ir Vaikų išlaikymo išmokų įstatymo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ yra pripažinęs, kad Vaikų išlaikymo išmokų įstatyme nustatyta būtina išmokų vaiko išlaikymui mokėjimo sąlyga – nuolat vaikui ir pareiškėjui gyventi Lietuvoje, bei šių išmokų mokėjimo nutraukimo pagrindas – vaiko ar pareiškėjo išvykimas nuolat gyventi į kitą valstybę, prieštarauja Konstitucijai. Teismas taip pat konstatavo, kad turi būti sudarytos prielaidos kiek įmanoma įvertinti individualią kiekvieno asmens situaciją ir, atsižvelgiant į visas svarbias aplinkybes, atitinkamai individualizuoti konkrečias tam asmeniui taikytinas ribojančias jo teises priemones.

Atsižvelgiant į Seimo valdybos 2020-04-29 sprendimą, Vyriausybės kanclerio 2020-04-30 pavedimu SADM pavesta per 4 mėn. (iki 2020-08-31) parengti Konstitucinio Teismo nutarimui įgyvendinti reikalingus teisės aktų projektus.

Projekto esmė – siūloma iš esmės pritarti Įstatymo projektui, tačiau pasiūlyti Seimui jį tobulinti:

- 1) Patikslinti nuostatas, siekiant visiškai įgyvendinti Konstitucinio Teismo nutarimą (aiškiai nurodyti teisę į išmoką ir asmenims be pilietybės ar užsieniečiams ir kt.).
- 2) Patikslinti, kad duomenis ir informaciją, reikalingus savo funkcijoms vykdyti, išmokų administratorius gali neatlygintinai gauti iš juridinių ir fizinių asmenų, valstybės ir savivaldybių institucijų, taip pat iš registru, valstybės informacinių sistemų per 10 darbo dienų arba duomenų teikimo sutartyse nustatyta tvarka ir terminais.
- 3) Nustatyti, kad viena iš sąlygų kreipiantis ir priimant sprendimą dėl išmokos – antstoliui pradėjus vykdomąją bylą dėl vaiko išlaikymo priverstinio išieškojimo, vaikas ilgiau kaip mėn. negauna išlaikymo lėšų ar gauna tik jų dalį.
- 4) Patikslinti kreipimosi metu pareiškėjo prašomų pateikti dokumentų sąrašą, atsisakant antstolio, vykdančio vaiko išlaikymo išieškojimą, išduotos pažymos, patvirtinančios, kad vaikas negavo nustatyto išlaikymo (duomenis iš antstolių Sodra gaus pati); įtraukiant į sąrašą sąskaitos, į kurią skolininkas moka ar turi mokėti išlaikymo lėšas, išrašą, patvirtinantį, kad vaikas ilgiau nei 1 mėn. negavo nustatyto išlaikymo, jeigu skolininkas gyvena ne Lietuvoje. Taip pat numatyti, kad sąskaitos išrašą ar kitą užsienio valstybės dokumentą, patvirtinantį, kad vaikas per praėjusius metus negavo išlaikymo, pareiškėjas privalo pateikti kasmet.
- 5) Patikslinti pareiškėjo negražintų neteisėtai gautų išmokų išieškojimo tvarką.
- 6) Atsisakyti siūlymo nustatyti 6 mėn. laikotarpį, už kurį atgaline tvarka būtų mokama išmoka, jei dėl nutrauktos išmokos atnaujinimo kreipėsi naujas pareiškėjas ir ši išmoka nebuvo išmokėta ankstesniam pareiškėjui (motyvuojant tuo, kad pareiškėjas pasikeičia dėl objektyvių aplinkybių ir tam tikri procesai (tėvų valdžios ribojimas, globėjo paskyrimas ir pan.) gali užtrukti ilgiau nei 6 mėn.
- 7) Pakeisti Įstatymo projekto (išskyrus nuostatų, susijusių su Konstitucinio Teismo nutarimo įgyvendinimu) įsigaliojimo datą – 2022-02-01 (vietoj 2021-07-01), atsižvelgiant į tai, kad reikės priimti įgyvendinamuosius teisės aktus ir pasiruošti juos įgyvendinti.
- 8) Įstatymo projektui papildomų lėšų nereikės, nes oficialiai paskelbus Konstitucinio Teismo sprendimą, kad įstatymo nuostatos prieštarauja Konstitucijai, šios nuostatos nebetaikomos, t.y. jau šiuo metu vaiko išlaikymo išmokos mokamos vaikams ir pareiškėjams, kurie nuolat negyvena Lietuvoje.

Derinimas. Projektas svarstytas 2021-06-15 tarpinstituciniame pasitarime ir patikslintas pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės ir Socialinės politikos grupės pastabas.

Nesuderintos nuostatos ir tarpinstituciniame pasitarime išsakyti pasiūlymai aptarti bendruose SADM ir Teisingumo ministerijos, Sodros, Lietuvos antstolių rūmų atstovų pasitarimuose – projektas su institucijomis suderintas darbo tvarka (atsisakyta reikalavimo pareiškėjams pateikti antstolių pažymas; sutarta, kad pareiga Sodrai perduoti duomenis prokuratūrai / ikiteisminio tyrimo įstaigai apie tiesiogine tyčia padarytą nusikalstamą veiką – vengimą išlaikyti vaiką, bus įtvirtinta poįstatyminiuose teisės aktuose).

Atitiktis Vyriausybės programai – tiesiogiai Vyriausybės programos nuostatų neįgyvendina.

Vyriausybės išvada Seimui turėjo būti pateikta iki 2021-05-05.

Dalykinio vertinimo išvada.

Projektą siūlome svarstyti **Vyriausybės posėdžio A dalyje**, patikslinus pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės redakcinio pobūdžio pastabas.